

Motion till riksdagen 2023/24:1520

av Emma Nohrén m.fl. (MP)

Minskad användning av plast och förenklad återvinning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska den totala plastanvändningen och inom det arbetet se över utvecklade möjligheter att åstadkomma minskad efterfrågan på fossilbaserade plastprodukter och ökad efterfrågan på biobaserad och återvunnen plastråvara i de fall plasten behövs och fyller en funktion, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda vissa engångsprodukter och ersätta med hållbara produkter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram kriterier för vad plaster får innehålla för att förenkla återvinning av plaster och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla återvinning genom att det på förpackningar tydligt ska framgå vilka material de består av och hur de ska återvinnas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla återvinning genom att inte blanda olika material i samma förpackning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fasa ut kemiska ämnen som försvårar plaståtervinning så att mer kan återvinnas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fler pantsystem införs när det gäller förpackningar och produkter gjorda av plast och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav på att nya plastprodukter ska göras helt eller delvis av återvunnen råvara och tillkännager detta för regeringen.

Den problematiska plasten

Fossila bränslen utgör idag råvara för den absoluta merparten av all plast som produceras i världen. Klimatutsläppen från plast uppgår i dag till omkring 4 procent av världens samlade utsläpp. Då är hela plastens livscykel inräknad: produktion, användning och avfallshantering. Enbart vid Vattenfalls anläggning i Uppsala bränns hundratusentals ton fossil plast varje år. För Uppsala kommun innebär det att klimatutsläppen från förbränning av plast nästan är lika stora som utsläppen från biltrafiken i kommunen. Framöver räknar industrin med att plastanvändningen kan stiga, vilket innebär att även utsläppen stiger, om inte fler åtgärder sätts in.

Plast är på många sätt ett användbart material, men också mycket problematiskt. Plast består ofta av kemikalier som är farliga för människor och miljö, och på sikt bryts plast ned i mikroplaster som sprids i miljön. Plastskräp och mikroplaster medför svåra konsekvenser för både djur och människor och hela ekosystem. Miljöpartiet har i regeringen vidtagit en mängd åtgärder för en bättre plasthantering, för att minska utsläppen och öka cirkulariteten. Mycket arbete återstår, och det krävs fler åtgärder för att minska klimatutsläppen och nedskräpningen från plast.

Många åtgärder som föreslås för att minska utsläppen längs hela plastens livscykel tar tid innan de kan ge effekt. Plastens utsläpp måste minskas här och nu. Efterfrågan på och användningen av plast måste därför minska och återvinningen av plast måste öka. Att utsläppsintensiteten hos plastmaterial många gånger kan vara lägre än för andra konventionella material räcker inte som argument för fortsatt eller ökad användning av plast, ett argument som hörts från plastbranschen. Plastanvändningen måste minska i absoluta mått.

Vad kan vi göra åt problemet?

Därför behövs arbete med att öka materialeffektiviteten och en plaststrategi som även innehåller fler åtgärder för att minska efterfrågan på plast. Offentlig upphandling är ett exempel på hur man kan styra mot att upphandla alternativa material för att minska plastanvändningen, men även plastpåseskatten har tydligt visat att ett ekonomiskt incitament kan minska efterfrågan påtagligt på en produkt. Naturvårdsverket har analyserat olika styrmedel för att minska mängden plast som går till förbränning. Att underlätta för konsumenterna att återvinna plast skulle minska efterfrågan på jungfrulig plast och minska klimatavtrycken. I dag kan det vara svårt att återvinna plast, dels för att det inte finns någon klar definition av vad plast är, dels för att det är svårt för konsumenterna att veta hur man ska återvinna produkter. Tydligare information på förpackningar samt förbud mot att blanda olika material skulle underlätta återvinningen av plaster. Det pantsystem som idag finns för dryckesflaskor i plast och metall har visat sig mycket effektivt och vi anser att man borde utreda om pantsystem för fler plastprodukter skulle kunna införas, exempelvis för byggplast eller plastburkar för livsmedel. Att skapa slutna system för vissa produkter kan också minska problemen med att det finns olämpliga kemikalier i viss plast som exempelvis inte får komma i kontakt med livsmedel. Det är därför viktigt att parallellt med att man ökar den cirkulära användningen av plast tillser att den plast som tillverkas fasar ut plast som innehåller skadliga ämnen eller ämnen som av andra skäl försvårar återvinning och återanvändning. Återvinning försvåras inte bara av skadliga kemikalier utan också av att många olika material blandas i samma

produkt, vilket påtagligt försvårar sortering, något som behöver ses över. För att öka efterfrågan på återvunnen plast anser vi också att det behövs hårdare krav på en kvot av återvunnen plast som bör blandas in i olika plastprodukter.

Kommunerna bör tillsammans med avfallsföretagen ta ett större ansvar för att skapa beteendeförändringar på individnivå för att åstadkomma en ökad utsortering av plast. Ett aktivt åtgärdsarbete krävs. I dagsläget lämnas en stor del av plastavfallet inte till återvinning utan kastas i hushållssoporna. Med förbud mot onödiga plastprodukter, enklare återvinning, klarare regler för vad plaster får innehålla, förbud mot farliga ämnen och krav på återvunnen råvara vid plasttillverkning så kan vi minska plasten i samhället. Det ger en renare miljö och mindre klimatutsläpp.

Emma Nohrén (MP)

Katarina Luhr (MP)

Linus Lakso (MP)

Elin Söderberg (MP)

Daniel Helldén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)